

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-01-17

Diarienummer N609-4270/19

Handläggare:

Amanda Andersson

E-post: amanda.2.andersson@grundskola.goteborg.se

Yttrande över Göteborg Stads plan för arbetet mot våld i nära relationer 2023–2026

Förslag till beslut

I grundskolenämnden,

1. Grundskolenämnden översänder förvaltningens tjänsteutlåtande, daterat 2023-01-17, som sitt yttrande till socialnämnd Centrum.
2. Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har gett socialnämnd Centrum i uppdrag att ta fram Göteborg Stads plan för arbetet mot våld i nära relationer 2023–2026. Socialnämnd Centrum beslutade den 12 december 2022 att skicka den reviderade planen på remiss.

Syftet med planen är att stärka utvecklingen av Göteborgs Stads arbete mot våld i nära relationer, för att uppnå det övergripande målet att ingen ska utsättas för våld i nära relationer. Grundskoleförvaltningen har främst fokuserat på de delar av planen som rör förvaltningens ansvar och område. Förvaltningens bedömning är att planen ska tillstyrkas.

Bedömning ur ekonomisk dimension

I remissutskicket har remissinstanserna ombetts att särskilt besvara om det finns ytterligare ekonomiska aspekter att beakta kopplat till planen. I socialförvaltning Centrums tjänsteutlåtande görs den ekonomiska bedömningen främst på kort sikt. Aktiviteterna bedöms kunna genomföras inom befintlig ram för berörda nämnder och styrelser under planperioden. Vissa aktiviteter innebär resurser i form av medarbetarnas deltagande och därigenom arbetstid. Det kan hanteras inom ramen för planerad kompetensutveckling inom respektive grunduppdrag under planperioden. På lång sikt gör socialförvaltningen Centrum bedömningen att prioritering av arbetet med våld i nära relationer kan innebära vinster för såväl individer som samhälle. Samtidigt kan det kräva större resurser då bättre upptäckt av våldsutsatthet och våldsutövande kan generera fler individer som söker stöd.

Våld i nära relationer innebär stora kostnader för samhället. Förebyggande arbete och upptäckt i ett tidigt skede kan innebära stora vinster för såväl individer som samhälle och att arbeta för att våld i nära relation upphör bör leda till samhällsekonomiska vinster på sikt, då det förebygger sjukskrivningar, främjar folkhälsa och fullgjord skolgång.

Grundskoleförvaltningen vill lyfta att kostnader kopplade till kompetensutvecklande insatser kan bli stora. Grundskoleförvaltningen är en stor förvaltning med cirka 10 100

medarbetare och drygt 50 000 elever som går i kommunal grund- eller grundsärskola i Göteborgs Stad. Om alla medarbetare som möter elever och vårdnadshavare ska genomgå kompetensutveckling, utöver det som redan pågår i förvaltningen, innebär det en ambitionsnivå som inte anses vara möjlig och som innebär nya och stora kostnader. Framför allt när personal ska frigöras från sitt uppdrag och vikarier anskaffas. Förvaltningen gör bedömningen att kostnader för sådan kompetensutveckling inte ryms inom ramen för grundskolenämndens budget och bedöms leda till stora svårigheter att genomföra rent organisatoriskt. Det är viktigt att omhänderta planens intentioner i den egna organisationen och koppla ihop med det befintliga arbete som pågår inom förvaltningen och utifrån det värdera vilka professioner som har behov av kompetensutveckling.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Våld i nära relation påverkar hälsan för dem som utsätts, både fysiskt och psykiskt. Planens syfte är att minska utsattheten och den kan därmed på sikt väntas ha positiv inverkan på befolkningens hälsa. Alla barn har rätt till en trygg uppväxt, fri från våld. I barnkonventionen artikel 19 står det att *konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa, sociala och utbildningsmässiga åtgärder för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavarens eller annan persons vård.*

Planen har tagit hänsyn till lagstiftningen om barnfridsbrott som trädde i kraft den 1 juli 2021. Brottet är placerat i 4 kap. 3 § brottsbalken (BrB). Syftet är att stärka det straffrättsliga skyddet för barn som bevittnar vissa brott mellan närstående eftersom dessa barn enligt forskning löper ökad risk att drabbas av både psykisk och fysisk ohälsa. Barnfridsbrottet gör det straffbart att låta ett barn bevittna vissa uppräknade brott i 3, 4, 6 och 12 kap. BrB samt straffbara försök till de angivna brotten. Brottet förutsätter att barnet är närstående eller tidigare närstående till både gärningspersonen och målsäganden i grundbrottet (det bevittnade brottet).

Grundskoleförvaltningen bedömer att planen är utformad utifrån ett barnperspektiv med fokus på barns rätt till ett liv utan våld. Aktiviteterna i planen anger att våldsutsatta vuxna och barn ska få sina behov av stöd och skydd tillgodosedda på kort och lång sikt. Det framgår också av planen att för att behovet av stöd och skydd ska kunna tillgodoses kan andra behov också behöva beaktas av socialtjänsten och boendet, till exempel utifrån missbruk, föräldraskap, funktionsnedsättning, hög ålder eller att ha en könsöverskridande identitet.

Samverkan

Information har getts i facklig samverkansgrupp (FSG) den 13 mars 2022.

Bilagor

Förslag till Göteborgs Stads plan för stadens arbete mot våld i nära relationer 2023–2026

Ärendet

Kommunstyrelsen har gett socialnämnd Centrum i uppdrag att ta fram Göteborg Stads plan för arbetet mot våld i nära relationer 2023–2026.

Nämndens yttrande ska vara socialnämnd Centrum tillhanda senast den 31 mars 2023 och ärendet medger därför ingen bordläggning.

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelsen gav den 23 maj 2018 Social resursnämnd i uppdrag att följa upp Göteborgs Stads plan mot våld i nära relationer 2014–2018, med förlängd giltighetstid till och med 2019. I uppdraget ingick också att lämna förslag på ny plan mot våld i nära relationer. Föreslagen plan återremitterades till socialnämnd Centrum den 1 september 2021. Socialnämnd Centrum beslutade den 12 december 2022 att skicka den reviderade planen på remiss.

Grundskoleförvaltningen har främst fokuserat på de delar av planen som rör förvaltningens ansvar och område. Följande professioner har läst och bidragit med synpunkter avseende planen:

- Kurator, professionsutvecklare
- Medicinskt ledningsansvarig sjuksköterska, professionsutvecklare
- HR-specialist, HR-enheten
- Planeringsledare, Enheten för hållbar utveckling

Planen

Syftet med planen är att stärka utvecklingen av Göteborgs Stads arbete mot våld i nära relationer, för att uppnå det övergripande målet att ingen ska utsättas för våld i nära relationer. Planen är ett stöd för ett strukturerat, kontinuerligt och långsiktigt arbete mot våld i nära relationer och utgör en grund för samverkan inom staden i frågor som rör våld i nära relationer. Planen består av fyra mål som på lång sikt ska bidra till det övergripande målet:

1. Göteborgs Stad arbetar för att förhindra att våld i nära relationer uppkommer och upprepas.
2. Göteborgs Stad tillgodoser behov av skydd och stöd hos barn som har utsatts för eller bevittnat våld, utifrån barnets behov.
3. Göteborgs Stad tillgodoser våldsutsatta vuxnas behov av skydd och stöd utifrån den enskildes behov.
4. Göteborgs Stads arbete mot våld i nära relationer är av god kvalitet.

För respektive mål finns en mer djupgående beskrivning för att sammanhangsmarkera mål och aktiviteter. Varje mål mynnar ut i en tabell där aktivitet, målgrupp, ansvar och samordningsansvar samt genomförande framgår.

Grundskolenämnden finns med som ansvarig förvaltning under följande mål samt aktiviteter:

Mål 1: Göteborgs Stad arbetar för att förhindra att våld i nära relationer uppkommer och upprepas

- 1:2 Alla stadens verksamheter ska informera, uppmärksamma och reagera vid oro om våldsutsatthet.
- 1:3 Kunskapshöjande insatser för att förebygga våld i nära relationer i staden.
- 1:4 Utveckla arbetssätt och metoder med fokus på gränssättning, värderingar och frihet från våld.

Grundskolenämnden har ett utpekat samordningsansvar för utbildningsnämnderna.

Mål 2: Göteborgs Stad tillgodoser behov av skydd och stöd hos barn som har utsatts för eller bevittnat våld, utifrån barnets behov

- 2:1 Säkerställ att det finns rutiner och kompetens i stadens verksamheter för att upptäcka våldsutsatthet och våld i hemmet.
- 2:4 Säkerställ att stadens stödinsatser som riktar sig till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld kan möta individens behov på kort och lång sikt.

Mål 4: Göteborgs Stads arbete mot våld i nära relationer är av god kvalitet

- 4:1 Genomföra kontinuerlig kompetensutveckling om våld i nära relation.

Uppföljning

Socialnämnd Centrum ansvarar för uppföljning av planen på en övergripande nivå och rapportera till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Nämnder och styrelser som har ansvar för aktiviteter i planen ska samverka med socialnämnden Centrum i uppföljningen. Uppföljningen kommer att ske med hjälp av kvalitativ uppföljning och de indikatorer som är angivna i planen.

Förvaltningens bedömning

Grundskoleförvaltningens sammantagna bedömning är att förslag till Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relation 2023-2026 ska tillstyrkas.

Frågor från socialförvaltning Centrum

- **Bedömer ni att planen ger förutsättningar för att arbeta förebyggande mot våld i nära relationer?**

Svar: Ja, planen bedöms skapa en gemensam grund i staden för att arbeta förebyggande mot våld i nära relation. Aktiviteterna under mål 1 handlar bland annat om att upptäcka och stödja medarbetare som lever med våld i nära relation, att verksamheter ska informera, uppmärksamma och reagera vid oro, kunskapshöjande insatser för att förebygga våld i nära relation, utveckla arbetssätt och metoder och sprida information om stadens resurser för att nå dem som inte kommer i kontakt med stadens stödverksamheter.

Inom grundskoleförvaltningen handlar en stor del av arbetet mot våld i nära relation om att bedriva ett systematiskt och förebyggande värdegrundsarbete. Alla anställda inom skolväsendet en lagstadgad skyldighet att anmäla till socialtjänsten om oro finns för att ett barn far illa i hemmet, exempelvis genom

våldsutövning, så kallad orosanmälan. Grundskoleförvaltningen har tagit fram en gemensam rutin som ska underlätta arbetet för alla anställa inom förvaltningen när de känner oro för att en elev far illa.

- **Bedömer ni att planen har förutsättningar för att fungera som ett stöd för samverkan inom staden i arbetet mot våld i nära relationer?**

Svar: Ja planen har förutsättning att fungera som ett stöd för samverkan inom staden. Grundskoleförvaltningen anser att strategisk samverkan kan utvecklas tillsammans med socialförvaltningarna, där rutiner för att med samtycke bryta sekretess samt att utveckla förebyggande familjestärkande insatser för att förebygga våldsutövande, är viktiga områden. Ett exempel på förebyggande arbete är budgetuppdraget om att 2023 placera socialarbetare på grundskolor som har behov av det. Grundskoleförvaltningen har därför i planeringen av satsningar i hög utsträckning valt att fördjupa och utveckla befintliga samarbeten, utifrån behov identifierade i samverkan mellan socialförvaltningarna och grundskoleförvaltningen. Ett sådant arbete som redan finns är ung i Angered där skolsocionomer är placerade på skolenheter för att arbeta förebyggande med unga i riskzon för att hamna i kriminalitet.

I planen definieras begreppen samordningsansvar och ansvarig. Av definitionen framgår det att innebörden av samordningsansvaret kan variera och ska anpassas utifrån den givna aktiviteten. Att vara ansvarig innebär att nämnd/styrelse aktivt ska söka samverkan med andra nämnder/styrelser som också är ansvariga för samma aktivitet.

- **Bedömer ni att planen möjliggör en utveckling av arbetet mot våld i nära relationer?**

Svar: Ja. Viktiga delar i utvecklingen av arbetet är utbildning och uppföljning. Det finns behov av samordning i staden gällande riktade kompetensinsatser. Det är viktigt att omhänderta planens intentioner i den egna organisationen och koppla ihop med det befintliga arbete som pågår inom förvaltningen. Lärarna träffar eleverna varje dag och det finns behov av tydligt och lättillgängligt underlag med inspiration om hur arbetet kan integreras i undervisningen genom till exempel lektionsupplägg. Inom förvaltningen finns sådant material framtaget genom vad som kallas lärarakademin. Förvaltningen ser att befintligt material behöver spridas för att nå alla skolor och därmed alla elever och skapa en likvärdighet i arbetet med frågorna.

Uppföljningen av planen blir en viktig del och kan ge svar på vilka effekter insatserna har och hur den fortsatta utvecklingen bör se ut.

- **I planen anges att alla nämnder och bolag som berörs ska analysera behoven kopplade till våld i nära relation hos sina målgrupper ur ett normkritiskt perspektiv, för att säkerställa att behoven tillgodoses. För detta behöver verksamheterna ha kunskaper om att göra behovsanalyser, om normkritik och om våld i nära relationer. Bedömer ni att det finns organisatoriska förutsättningar inom nämnden för att göra dessa analyser?**

Svar: Ja, bedömningen är att det finns organisatoriska förutsättningar för att göra dessa analyser inom ramen för det existerande arbetet med våld i nära relationer. För att vara genomförbart behöver det hanteras inom ramen för existerande arbete.

Det konkreta arbetet och analysen genomförs på olika sätt inom förvaltningen. Ett exempel är i arbetet med Plan för kränkande behandling (PDK). Genom att skapa delaktighet i processen med att ta fram PDK görs en nulägesanalys gällande vilka områden som skolan behöver arbeta vidare med, det kan till exempel handla om våld i nära relationer. Dock är skolans största ansvar i arbetet med våld i nära relationer att det måste finnas en medvetenhet kring anmälningssplikten om det finns misstanke om att ett barn bevittnar våld i hemmet. Det finns också ett framtaget stödmaterial för lärare att använda för så kallade kontroversiella frågor. Det är riktat till frågor gällande relationer och samtycke, vilka är ett sätt att angripa frågor om upplevelser kring våld och kränkningar från ett bredare och förebyggande perspektiv. Fokus ligger även på hur lärare kan hantera det som kommer upp i situationer när elever lyfter svåra eller komplicerade frågor.

I grundskolenämndens kvalitetsrapport för läsåret 2021/2022 framkommer att flickor i så kallade mellanindexskolor återigen visar sig vara en grupp elever med sämre trygghets- och skolupplevelser än andra elever, och där en djupare analys behöver göras av orsakerna till denna upplevelse. Kränkningar på sociala medier anmäls i låg utsträckning av skolorna, vilket också behöver undersökas vidare. Sammantaget kan förvaltningen konstatera att värdegrundsarbetet i skolan fortsatt behöver stärkas såväl på huvudmanna- som enhetsnivå utifrån dessa områden.

- **Bedömer ni att det finns ytterligare ekonomiska aspekter att beakta kopplat till planen, utöver de som nämns i tjänsteutlåtandet?**

Svar: Se svar under rubriken *ekonomiska konsekvenser*.

- **Övriga synpunkter**

Grundskoleförvaltningen anser att det i planen bör framgå att medföljande barn i skyddat boende som omfattas av skolplikten har rätt till utbildning. I staden finns en rutin för arbetet *Göteborgs Stads rutin för obruten skolgång för barn medföljande skyddat boende* och en pågående samverkan mellan grundskoleförvaltningen och socialförvaltningarna. Grundskoleförvaltningen anser dock att ett barns rätt till skolgång bör uppmärksammas även i planen för våld i nära relation. Att inte få sin rätt till utbildning tillgodosedd kan innebära ytterligare påfrestningar för barnet och kan få negativa konsekvenser för barnets lärande på lång och kort sikt.

Gällande uppföljningen av planen vill grundskoleförvaltningen lyfta att det är viktigt att samordna den med annat uppföljningsarbete. Om den enkät som i planen kallas ”uppföljningsenkät” är en helt ny enkät som ska skickas ut enbart för att följa upp arbetet med våld i nära finns utmaningar i verksamheten med enkättrötthet vilket bland annat påverkar svarsfrekvensen och därigenom utfallet av arbetet med planen.

Grundskoleförvaltningen ser positivt på Kommunfullmäktiges beslut, den 27 oktober 2022¹, om att arbeta för att samordna program och planer inom folkhälsa, jämlikhet och mänskliga rättigheter. Stadsledningskontorets genomlysning visar att plan mot hedersrelaterat våld och förtryck 2020–2023 samt den nu under

¹ § 34, 1690/20

revidering plan mot våld i nära relationer 2023–2026 har koppling till det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet. En samordning skulle kunna leda till ökat genomslag för frågorna i stadens verksamheter och skulle med säkerhet skapa en mer effektiv och träffsäker uppföljning.

Protokollsutdrag skickas till

Socialnämnd Centrum

Göteborgs Stad Grundskoleförvaltningen

Maria Andersson
Förvaltningsdirektör

Anders Andrén
Avdelningschef